

Weemoed

Op mijn dooie akkertje kan ik nu mijn leven bekijken en beschrijven.

De filosofie is voor mij een belangrijk hulpmiddel geweest. Hoe ga je om met het besef van eindigheid, met de wetenschap dat ‘alles stroomt en niets blijft?’ Wat betekent het, dat je leeft in de vergankelijkheid? of dat je meezingt met het gregoriaans: ‘Midden in het leven zijn we in de dood?’.

De filosoof Nietzsche stelde hierbij cruciale vragen: Staat het besef van eindigheid de gewone vreugden van het leven niet in de weg? Kan je van het leven genieten in de wetenschap, dat alles voorbij gaat? Sluiten die twee – dat besef van eindigheid en die vreugde in het leven - elkaar niet uit?

Het leven met deze vragen geeft een bepaalde gevoelsstemming weer.

Wie ooit de Portugese zangeres Cristina Branco fado's heeft horen zingen op de liederen van Slauerhoff raakt in de sfeer van de vergankelijkheid van het leven. Het leven is tragisch omdat de mens in het leven niets kan vasthouden en uiteindelijk ook het leven zelf verliest. Woorden schieten hier te kort.

Sommigen noemen dat melancholie: een melancholische kijk op het leven.

Voor mij heeft melancholie een te pessimistische bijklank. Een van de mooiste woorden, die ik in de loop van de jaren hiervoor ben tegengekomen, in romans, gedichten en in de filosofie, was het woord ‘weemoed’: iemand heeft een weemoedige kijk op het leven. Hier voel ik mij verwant mee.

Weemoed is voor mij een zacht-treurige stemming, niet alleen over wat voorbij gaat, maar over het voorbijgaan zelf, over de vergankelijkheid van het leven. Ze valt niet samen met woorden als pessimisme of mistroostigheid: die raken de kern van de weemoed niet. Weemoed opereert weliswaar vanuit het diepliggend besef dat alles verloren is en er dus niets meer te verliezen valt. Maar dat gevoel slaat niet te neer, maar inspireert juist om te leven.

In mijn pogingen om ‘weemoed’ te omschrijven kwam ik in de wereld van de dichters terecht. Zij hebben het over de gedachte dat alles vergankelijk is en daardoor openheid schept voor het onverwachte. Het verbindt het verleden met de toekomst, het bekende met het onbekende. Het is de verwondering, omdat zij in wat oud, versleten en

vervallen is zoveel nieuwe en onvermoede kanten ontdekt. Weemoed speelt het klaar om verlies en winst bij elkaar te houden.

Een weemoedige kijk op het leven betreft dus, minder dan bij voorbeeld een romantische kijk, het onvervulbare van het menselijk bestaan. Zij verbruikt minder adem in het hartstochtelijk zoeken naar vervulling, zoals romantici doen. Zij is meer berustend over de mogelijkheden en onmogelijkheden van het leven.

Ik voel me het meest thuis bij de weergave van het woord ‘weemoed’, die de filosoof Heidegger geeft. Hij spreekt over het woord ‘gelatenheid’. Dit woord heeft zowel een aanvaardende, receptieve, als een actieve betekenis. Hierbij gaan woorden samen als wachten, rust, weg en beweging, open denken. Het is een middenweg tussen verwondering en vertwijfeling.

Voor mij is weemoed een vorm van berusting in het onvermijdelijke, die je ogen opent voor de mogelijkheden die voor je liggen en die je anders niet had gezien.

Doordat de mens alles zal kwijtraken hoeft hij niet bezig te zijn met behouden of verwerven. Niet met ‘zichzelf waarmaken’ of met de publieke opinie volgen. Daardoor ontstaat er een vrije ruimte, waarin zich ongekende mogelijkheden aandienen.
